

การบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเป็นธรรม ในองค์กรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ของประเทศไทย*

Monastery Management According to the Buddhist Concepts Affecting Organizational Justice in the Upper-Northeastern Region 1 of Thailand

พระมหาวิรุธ วิโรจโน (นินเพ็ช)

Phramaha Wiruth Wirojano (Ninpetch)

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

The Eastern University of Management and Technology, Thailand

E-mail: wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการวัดแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์และความเป็นธรรมในองค์กร 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์และความเป็นธรรมในองค์กร และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาพัฒนาการบริหารจัดการวัดตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเป็นธรรมในสังคม โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) ประกอบกัน 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม จำนวน 53 ข้อ เป็นเครื่องมือวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมแล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากกลุ่มประชากรอื่นที่มีได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง และปรากฏผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ พบว่า มีค่า Alpha = 0.95 และมีความเชื่อมั่นรายข้อระหว่าง 0.342-0.820 แล้วนำไปรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง 358 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป ที่อยู่ในวัด สำนักสงฆ์ และศูนย์ปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ซึ่งมี 5 จังหวัด ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อนำไปตีความหมายร่วมกันกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน

*ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2561; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2561

Received: April 18, 2018; Accepted: December 25, 2018

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นธรรมในองค์กรแตกต่างกันองค์ประกอบด้านการปกครอง และด้านสาธารณูปการ มีสัมประสิทธิ์ทำนายความเป็นธรรมในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ มีองค์ประกอบทำนายความเป็นธรรมในองค์กร ประกอบด้วย การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ และแนวทางในการดำเนินชีวิตมนุษย์

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด; แนวคิดเชิงพุทธศาสตร์; ความเป็นธรรมในองค์กร

Abstract

The objectives of this research were; 1) To study the relationship between monastery management, Buddhist concepts and organizational justice; 2) To analysis the relationship between monastery management, Buddhist concepts and organizational justice; and 3) To analysis the developing guideline to develop monastery management based on Buddhist concepts toward organizational justice. The researcher adopted mixed methods, namely; quantitative research and qualitative research. The research developed a 53 item questionnaire as a research instrument constructed from review literature. Based on 30 samples were not the populations, the results of validity test showed that the reliability coefficient of the overall scale was 0.95. And a confidence item between 0.342-0.820 and then collected from a sample of 358 people comprised of Buddhist Monks in Buddhist temples and meditation centers in the region of the Upper-Northeastern of Thailand, with five provinces before statistical analysis for the lead. To be interpreted together with the data obtained from interviews of 12 highly qualified.

The research results identified that: years of ordination of Buddhist monks different opinions about different organizational justice. Elements, administration and public facility of Buddhist monks are predictive coefficient organizational justice as statistically significant at the 0.05 level. The Buddhist concepts are predictive elements of organizational justice including the Buddhist concepts implementation and the ways of human life.

Keywords: Monastery Management; Buddhist Concepts; Organizational Justice

1. บทนำ

การส่งเสริมความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเรียกร้องความเสมอภาคเมื่อพิจารณาเห็นว่า ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมกลายเป็นประเด็นที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญและร่วมกิจกรรมต่อต้านเมื่อได้รับการปฏิเสธจากผู้มีอำนาจรัฐ ผู้ปกครองประเทศ ชุมชน ผู้มีอำนาจปกครองในระดับองค์กร บุคคลที่ต้องตระหนักถึงการใช้อำนาจในการสั่งการ จัดการองค์กรอย่างมีทิศทาง มีวัฒนธรรมองค์กรเป็นที่ยอมรับในสังคมประชาธิปไตย สังคมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีความยุติธรรม ยอมรับให้เกียรติในศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์มากกว่ากฎระเบียบสังคม นอกจากนั้นองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น วัดหรือสำนักสงฆ์ ต่างให้ความสำคัญในการพิจารณาปัญหาอุปสรรคที่กีดขวางความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะความสำเร็จอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงความทันสมัยขององค์กร การเพิ่มจุดเน้น ด้านความรับผิดชอบต่อปฏิบัติงานโดยยึดโน้มน้าของบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพจึงให้ความสำคัญต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมการให้เกียรติ ยอมรับยกย่องศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ การตกลงเจรจา การแสดง รวมถึงการรับฟังเหตุผลของทุกฝ่ายเพื่อมุ่งขจัดความขัดแย้ง ส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกันบนพื้นฐานความสามัคคีในหมู่คณะ (Community Harmonious) การรับผิดชอบต่อปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตความรับผิดชอบ การตระหนักถึงอำนาจการตัดสินใจในการะงานของแต่ละคน แสดงออกถึงสภาพความเป็นธรรมในองค์กร

โดยเฉพาะองค์กรทางศาสนา วัด อารามที่พักสงฆ์ ตลอดจนถึงศูนย์ปฏิบัติธรรมในสังคมซึ่งใช้แนวการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทั้งในประเภทหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรทางศาสนาต่างให้ความสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบโปร่งใสสำหรับสมาชิกทุกคนในองค์กร การประกาศความชัดเจนเชิงนโยบาย แนวปฏิบัติ ตลอดจนถึงการตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ถูกนำมาบูรณาการเป็นเทคนิคสำคัญในการบริหารความสำเร็จขององค์กร การบริหารจัดการวัดเชิงพุทธศาสนาเน้นกระบวนการบริหารงานแบบแบ่งฝ่ายรับผิดชอบ การบริหารงานฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงิน ฝ่ายธุรการ ศาสนสมบัติ กิจกรรมวัด อาคารสถานที่ โดยมุ่งให้แต่ละฝ่ายประสานการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สำคัญในการรักษาศิลปปฏิบัติธรรม การศึกษาทำความเข้าใจถึงสภาพธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ หากแต่ในทางปฏิบัติการบริหารจัดการวัดจำนวนมากขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายสำคัญเชิงศาสนา วัดจำนวนมากประกอบธุรกรรมมีการสะสมทรัพย์ ตลอดจนเป็นที่ครหาของสังคมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำสงฆ์ (Sasom, 2010) ดังนั้นปัญหาเบื้องต้นที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร ผู้บริหาร ผู้นำสงฆ์ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการวัด โดยอาศัยเงื่อนไขด้านความชอบธรรมเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อสร้างนวัตกรรมสำคัญในการพัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการวัดที่ส่งเสริมบรรยากาศความเป็นธรรมในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัด แนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ และความเป็นธรรมในองค์กร

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัด แนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ และความเป็นธรรมในองค์กร

3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเป็นธรรมในองค์กร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระภิกษุทั่วไปที่สังกัดอยู่ในวัด สำนักสงฆ์และศูนย์ปฏิบัติธรรม ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู เลย และบึงกาฬ โดยมีพระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ และพระภิกษุทั่วไป จำนวน 22,177 รูป เป็นผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) กลุ่มตัวอย่างหมายถึง พระภิกษุ ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 392 ตัวอย่าง และดำเนินการสุ่มตัวอย่างจำนวนวัด โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างเชิงระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Questionnaire

Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป ที่มีต่อการบริหารจัดการวัด แนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ ความเป็นธรรมในองค์กร ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (T-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การทดสอบความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่สืบค้นหาร่องรอยและความจริงที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของตัวแปรที่สนใจ เป็นการมองภาพรวมทุกมิติ เพื่อศึกษาผลที่ได้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับตัวแปร และกรอบแนวคิดที่ได้ว่ามีผลเป็นอย่างไร และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ พระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ยินดีเสียสละเวลาในการเก็บข้อมูลอย่างสะดวก ตามวันเวลาที่

กำหนด โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด 12 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดแนวคำถามจากกรอบแนวคิดทฤษฎี ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแนวคำถามมีลักษณะเป็นเค้าโครงจากที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในแบบสอบถามการวิจัยนั่นเอง โดยมีการจัดบันทึกประเด็นสำคัญต่างๆ ในขณะสัมภาษณ์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Conclusion) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ และความเป็นธรรมในองค์กร กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.15-4.25 โดยเฉพาะค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบการบริหารจัดการวัด ประกอบด้วย การกิจด้านการปกครอง ด้านสาธารณูปการ และด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ในขณะที่องค์ประกอบด้านแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดที่เป็นสัจธรรมของมนุษย์ แนวคิดในการนำหลักธรรมไปใช้ และแนวคิดที่เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนค่าเฉลี่ยด้านความเป็นธรรมในองค์กร มี 3 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมกระบวนการที่เป็นธรรม และการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นธรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.19-4.30 และผลการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรอายุ พรรษา

และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารจัดการวัด การนำแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และความเป็นธรรมในองค์กร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาวัยแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นธรรมในองค์กรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การบริหารจัดการวัด โดยการนำแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ไปใช้ และส่งผลต่อความเป็นธรรมในองค์กร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.37-0.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 องค์ประกอบการบริหารจัดการวัดประกอบด้วย การกิจด้านการปกครอง การกิจด้านการสาธารณูปการ และการกิจด้านการเผยแผ่ มีอิทธิพลต่อความเป็นธรรมในองค์กร โดยอธิบายความแปรปรวนร่วมกันคิดเป็นร้อยละ 17.8 มีค่าทดสอบ $F = 25.600$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบสรุปว่า องค์ประกอบด้านการปกครอง และองค์ประกอบด้านการสาธารณูปการ มีสัมประสิทธิ์ทำนายความเป็นธรรมในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ประกอบแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านสัจธรรมความจริงของมนุษย์การนำหลักธรรมไปใช้ และแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความเป็นธรรมในองค์กร โดยอธิบายความแปรปรวนร่วม

กันได้อ้อยละ 26.1 และมีค่าทดสอบ $F = 43.041$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทั้งนี้สรุปว่าแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ มีองค์ประกอบทำนายความเป็นธรรมในองค์กรในประกอบด้านการนำหลักธรรมไปใช้ และแนวทางในการดำเนินชีวิตมนุษย์

3. องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด ในภารกิจด้านการปกครอง (AD) และภารกิจด้านสาธารณูปการ (PF) องค์ประกอบแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ ด้านการนำหลักธรรมไปใช้ (BI) และด้านแนวทางในการดำเนินชีวิตมนุษย์ (WL) สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมได้อ้อยละ 33.1 ต่อตัวแปรผลความเป็นธรรมในองค์กร (OJ) โดยมีค่าทดสอบ $F = 43.586$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถนำไปพัฒนาเป็นสมการโครงสร้างพยากรณ์ได้ตามคะแนนมาตรฐาน (Beta) ดังนี้

$$OJ = .153 AD + .160 PF + .254 BI + .218 WL$$

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ ที่มีผลต่อความเป็นธรรมในองค์กรสรุปว่า ประเด็นการพัฒนาประกอบด้วย 1) ภารกิจด้านการปกครอง 2) ภารกิจด้านการสาธารณูปการ 3) ความถูกต้องในการนำหลักธรรมไปใช้ และ 4) แนวทางดำเนินชีวิตมนุษย์

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Results) ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นการพัฒนาการบริหารจัดการวัด สรุปว่า ด้านทักษะการบริหารของเจ้าอาวาสในทักษะด้านความคิดรวบยอดว่า เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและนโยบาย

แผนงานของวัดเป็นอย่างดี และสามารถพัฒนาวัดได้ตามนโยบายที่กำหนดไว้ด้วย

2. ประเด็นการนำหลักธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม สรุปว่าประชาชนในชุมชนควรได้รับการอบรมเรียนรู้ และมีความเข้าใจในหลักธรรมอย่างถ่องแท้ รู้คุณค่า และประโยชน์ที่ได้จากการนำหลักธรรมไปปฏิบัติเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องรู้คุณค่าและความสำคัญจากการนำหลักธรรมไปปฏิบัติด้วย

3. ประเด็นการออกแบบพัฒนาความเป็นธรรมในองค์กร สรุปว่า ด้านความรับผิดชอบ และพึงตนเองได้ว่า ประชาชนในชุมชนควรมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ใช้ชีวิตอย่างอิสระและควรพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาผู้อื่น ประชาชนไม่ควรให้ระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคต่อการไม่รู้จักพึ่งพาตนเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการวัด ประกอบด้วย การปกครอง การสาธารณูปการ ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นธรรมในองค์กร โดยด้านปกครองของเจ้าอาวาสวัดนั้นมีประเด็นสำคัญที่ค้นพบเกี่ยวกับอิทธิพลประกอบด้วย ประเด็นความรู้ ความเข้าใจในระบบการวางแผนบริหารวัดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Phrakhrui Wisutthanantakhun (2015) พบว่า ความมั่นคงของพระศาสนานั้น เป็นผลจากการบริหารจัดการวัดเชิงพุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วย การบริหารจัดการวัดด้านการปกครองการสาธารณูปการ

โดยมีหลักการประสานกับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะด้านการนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปพร้อมกับการให้รางวัลตอบแทนแก่บุคลากรในสังกัดวัดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธดังเช่นปัจจัยด้านความเชื่อมั่นและศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน สอดคล้องผลวิจัยของ Ophartjaruenmongkol (2012) พบว่า นอกจากภารกิจด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธ ปัจจัยด้านการสาธารณูปการ โดยเฉพาะการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่พึ่งพิงได้สำหรับประชาชนในยามประสบปัญหาภัยพิบัติ ดังเช่นผลวิจัยของ Phra Thikhatassimunivong, et al. (2015 : 81-95) ที่พบว่า การบริหารจัดการวัดที่มีจุดเด่นด้านการบริหารงานบุคคล การนำบุคลากรที่มีความสามารถมาใช้ในการบริหาร การพัฒนากิจการสาธารณะ และการให้ความอนุเคราะห์ต่อชุมชน

2. การนำแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ไปปรับใช้ให้มีผลต่อความเป็นธรรมในองค์กรประกอบด้วย ความถูกต้องในการนำหลักธรรมไปใช้ และแนวทางในการดำเนินชีวิตมนุษย์ การนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับอาชีพ ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Khlaikaew (2014 : 1-18) ที่ค้นพบบทบาท และการอบรมเลี้ยงดูรวมถึงกระบวนการขัดเกลาจากสถาบันศาสนามีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเคารพ

ต่อสิทธิผู้อื่น เคารพหลักความแตกต่าง หลักความเสมอภาค รวมถึงพฤติกรรมการแสดงความรักใคร่ชอบต่อสังคม ประเด็นสำคัญคือการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตอันเป็นผลต่อเนื่องจากการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของประชาชน (Secretariat of the House of Representatives, 2012) นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์ และอิทธิพลของตัวแปรการนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมในองค์กร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การนำหลักธรรมไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมในระดับองค์กร ดังที่ Jentsantikul (2013 : 49-62) ค้นพบและอธิบายเกี่ยวกับความเป็นธรรมแบบประชาธิปไตยนั้น ต้องมีแนวปฏิบัติซึ่งประกอบหลักคุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถ อธิบายด้วยเหตุผล การใช้เหตุผล และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม รวมถึงการพัฒนาความรู้สึกขึ้นชอบในความยุติธรรม นำไปสู่การพัฒนาความเป็นธรรมในองค์กรที่บุคคลอยู่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาการบริหารจัดการวัด ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจด้านการปกครอง และภารกิจด้านการสาธารณูปการ โดยการพัฒนากิจกรรมด้านการปกครองควรประกอบด้วย การจัดทำระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคลากรในวัด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Amnuay Morkmekh, et al. (2013) ที่ค้นพบเกี่ยวกับทักษะบริหารของเจ้าอาวาสวัดนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะการปฏิบัติงานเป็นทีม

ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นกลยุทธ์ในการบริหาร นอกจากนี้ยังสรุปเพิ่มเติมอีกถึงทักษะบริหารของเจ้าอาวาสวัดนั้น ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ เจตคติที่มีต่อการเผชิญกับปัญหาการบริหารจัดการ วัดแม้วัดมีขนาดแตกต่างกันก็ตาม สอดคล้องกับผลวิจัยของ Phra Akanit Siripunyo (2011) ที่ค้นพบว่า ปัญหาในการบริหารจัดการวัดนั้นสัมพันธ์กับเจ้าอาวาสวัด โดยเฉพาะการให้ความรู้ ความเข้าใจในศาสนาสมบัติแก่พระภิกษุ สามเณร ปัจจัยสำคัญการบริหารจัดการวัดที่ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ดังเช่นงานวิจัยของ Monchai, Jitwijarn & Ratchusarn (2014 : 13-24) ที่ค้นพบว่า ปัจจัยบริหารจัดการวัดนั้นสัมพันธ์กับทักษะบริหารของเจ้าอาวาสวัด โดยเฉพาะทักษะการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัดเพื่อให้การบริหารจัดการวัดทุกด้านประสบความสำเร็จ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญของการบริหารจัดการวัดที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการผ่านทักษะบริหาร ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดเป็นเครื่องมือ (Phramaha Surapong Suravangso, 2012)

4. ประเด็นการพัฒนาแนวทางการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นธรรมในองค์กรไปพร้อมกัน การพัฒนาแนวปฏิบัติตามหลักธรรม การปฏิบัติตามหลักเบญจศีล หลักเบญจธรรม การประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมในองค์กร

ที่เน้นคุณสมบัติเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม การใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการเข้าถึงวิธีการปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของตนตามแบบของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลวิจัยของ Wiphatphumiprathet (2013) ที่ได้ศึกษาและค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นธรรมที่พลเมืองได้รับนั้น เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันของสังคม รวมถึงการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองแบบประชาธิปไตย Roh (2004 : 167-177) พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมในองค์กรนั้น เน้นการให้ความเคารพ และอดทนที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อชุมชน มีจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการฝึกอบรมให้พลเมืองมีความรู้ และรู้จักใช้ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ตามวิถีทางแห่งจริยธรรม และพัฒนาความเป็นหนึ่งเดียวกันของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนแบบประชาธิปไตย (Olson, 2009 : 75-80)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

1.1 เจ้าอาวาสวัดควรได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความรู้ และพัฒนาทักษะการวางแผนบริหารจัดการวัด

1.2 เจ้าอาวาสวัดควรได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายบริหารและการ

ฝึกฝนทักษะการบริหารที่สนองตอบต่อนโยบายได้

1.3 เจ้าอาวาสวัดควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทักษะการประสานงาน การวางตนให้เป็นที่ยอมรับ และสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นได้

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์

2.1 การคัดเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ วิถีชีวิต และเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

2.2 การหมั่นฝึกฝน และปฏิบัติตนตามหลักธรรม หลักเบญจศีล และหลักเบญจธรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.3 การหมั่นฝึกฝน และปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นธรรมในองค์กร

3.1 เจ้าอาวาสวัดควรกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับภิกษุ สามเณรเกี่ยวกับการรับผิดชอบ ต่อตนเอง รู้จักพัฒนาตนเอง พึ่งตนเอง และร่วมมือแก้ไขปัญหาร่วมรวม

3.2 เจ้าอาวาสวัดควรกำหนดแนวปฏิบัติด้านการเคารพสิทธิผู้อื่นแก่พระภิกษุ สามเณรเกี่ยวกับความคิดเห็นที่แตกต่าง พัฒนการยอมรับ และปฏิบัติตามความเห็นของส่วนใหญ และพัฒนากลยุทธ์การยุติปัญหาความขัดแย้งโดยคำนึงทุกกลุ่มเสียง

References

- Khlaikaew, K. (2014). The Role of Family in Awakening and Development the Good Citizen by the Democratic Regime for the Children and Youth. *Behavior Science Journal*, 20(1), 1-18.
- Olson, M. (2009). Democratic Citizenship- a Conditioned Apprenticeship, a Call for Destabilization of Democratic in Education. *Journal of Social Science Education*, 8(4), 75-80.
- Ophartjaruenmongkol, K. (2012). Management and Development of Sothonwararam Temple: From the founding time to the Future. *Wittayaborikarn Journal*, 23(2), 1-23.
- Panngam, M., Jitwijarn, J., and Ratchusarn, S. (2014). Budget Management of the Temple in Uttaradit Province. *Journal of Graduate Studies*, 5 (2), 13-24.
- Phra Akanit Siripunyo. (2011). The Management of the Monks in the Public Facility in Mueang District Pathumthani Province. *Master Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Phra Amnuay Morkmekh, et al. (2013). Strategy for Buddhist Monastery Management to the Abbot in the Northern Part, Fourth Region, *Journal of Humanities and Social Sciences*, 19(1).
- Phrakhru Wisutthanantakhun. (2015). Strategic for Monastery Management to Security of Buddhism. *Journal of Peace Study MCU*, 3(1), 99-108.
- Phramaha Surapong Suravangso. (2012). Leadership of Buddhist Monks in Community Development: Case Study of Phrakhrupothivorakhun Wat Phothikaram Non Sung Sub district, Pathumrat District, Roiet Province. *The Master of art Thesis*. Graduate School : National Institute of Development Administration.
- Phra Thikhatassimunivong, et al. (2015). The Administrative Form of the Sangha in the Fourth Region Sangha. *Journal of Graduate Study of Valaya Alongkorn University Under the Royal Patronage*, 9(1), 81-95.
- Roh, Y. R. (2004). Democratic Citizenship Education in the Information Age: a Comparative Study of South Korea and Australia. *Asia Pacific Education Review*, 5(2), 167-177.
- Sasom, T. (2010). Study of Buddhist monastery management. Case study: Wat Phrathat Chaehang, Phupiang District, Nan Province. *The Master of Art Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Secretariat of the House of Representatives. (2012). *Citizen in Democracy*. Bangkok : Office of Printing of the Secretariat of the House of Representatives.
- Wiphatphumiprathet, T. (2013). The Citizenship of the Student of Dhurakitbundit University. *The Research Report*. Bangkok : Dhurakitbundit University.